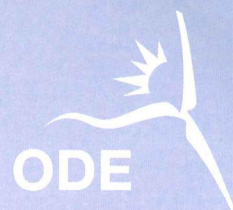

Een uitgave van ODE
April 2012

WIND NIEUWS

WIND IN CRISISTIJD

Mirjam Tielen

ALS DE MIST OPTREKT, WAAIT HET GOUD IN NEDERLAND

Sander Lensink

WIND EN EXTERNE VEILIGHEID

Jeroen Dooper

NETBEHEER: BALANCEREN VAN VRAAG EN AANBOD

Martijn Boelhouwer

ALS DE MIST OPTREKT, WAAIT HET GOUD IN NEDERLAND

*Sander Lensink, projectleider SDE+,
ECN Beleidsstudies*

Nederland als windland in ruste...

Eind 2008 stond er in Nederland ca. 1900 MW aan windvermogen opgesteld en op zee 228 MW. Drie jaar later is dat amper 100 MW meer en op zee is er helemaal niets bijgekomen. Vergunningverlening is traag en maatschappelijk draagvlak is op z'n best wisselend te noemen. Slechts 4% van onze elektriciteit wordt met windenergie opgewekt. Duitsland scoort ter vergelijking met zo'n 10% veel beter, om van Denemarken met ruim 25% nog maar te zwijgen. Het wil met windenergie in Nederland dus niet zo vlotten. Daarbovenop steken van tijd tot tijd weer die retro-discussies de kop op: de 'forse subsidies', de vermeende CO₂-effecten en steeds maar weer die 'boeren met Mercedesen'. Is het echt zo slecht gesteld met windenergie in Nederland? Welnee, durf ik te stellen, windenergie staat aan de vooravond van een sterke groei.

...maar schijn bedriegt

In 2008 zagen Bosch en Van Rijn dat er voor meer dan 4000 MW aan projecten werd ontwikkeld, bovenop de 1900 MW die al opgesteld stond. In totaal waren er dus jaren geleden al plannen

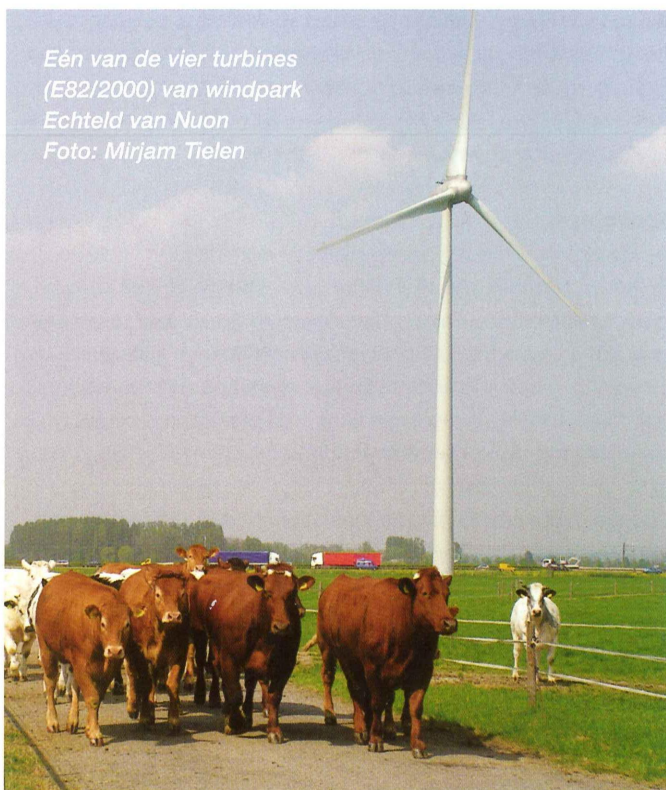
om tot zo'n 6000 MW door te groeien. Van deze 4000 MW aan nieuwe projecten zou, zo becijferden Bosch en Van Rijn, eind 2011 ongeveer een kwart de vergunningen binnen hebben om te mogen bouwen, of preciezer: tussen 1089 en 1409 MW. Waar staat de teller ondertussen? Eind 2011 is voor 1097 MW een vergoeding aangevraagd via de SDE- of SDE+-regeling, wat impliceert dat men de vergunningen binnen heeft. Uit een nieuwe inventarisatie in de zomer van 2011 volgt, dat het vermogen van wind op land in 2020 gegroeid zal zijn naar 4500 MW. Mits de nodige randvoorwaarden vervuld worden, zou zelfs doorgroei naar meer dan 6000 MW voor 2020 mogelijk zijn. Van die en andere randvoorwaarden wil ik hier drie zaken uitlichten: draagvlak, ruimtelijke ordening en geldzaken.

Rijkscoördinatieregeling is geen wondermiddel

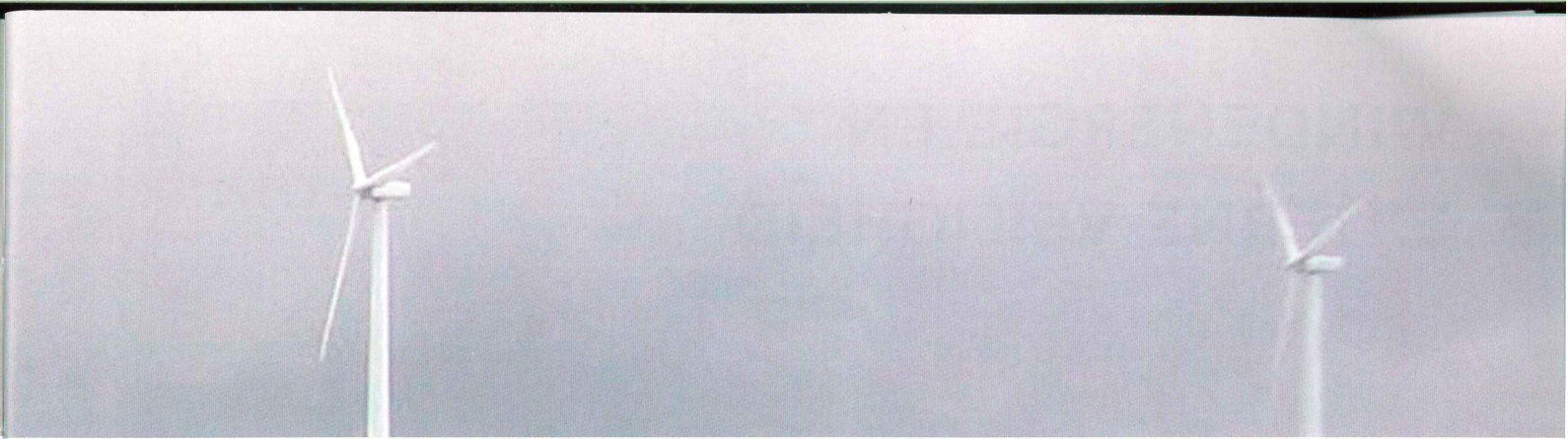
Het belang van voldoende draagvlak hoeft niet toegelicht te worden, maar het belang van draagvlak voor een windontwikkelaar is indirect. Voor een specifiek project telt uiteindelijk dat de overheid, doorgaans de gemeente, de vergunning verleent. Maar hoe meer weerstand onder de bevolking bestaat, des te minder zal een gemeentebestuur genegen zijn een omgevingsvergunning te verlenen. Ook van de Rijkscoördinatieregeling voor grote projecten valt in dit opzicht weinig heil te verwachten. De meerwaarde van de Rijkscoördinatieregeling zit 'm volgens mij in het coördineren van de goedkeuring voor een project door diverse instanties. Toegegeven, ja, dankzij de Rijkscoördinatieregeling kan de Minister ook een project 'doordrukken', zoals een snelweg ook aangelegd kan worden vanwege het grotere maatschappelijke belang. Ik durf echter te stellen dat een Minister in politiek opzicht maar ruimte heeft om voor één, hooguit twee projecten de medewerking op te leggen in weerwil van draagvlak. Daarnaast zijn er uiteraard legitieme redenen om de vergunning voor sommige projecten te weigeren, los van het draagvlak. Maar juist het trotseren van beperkt draagvlak kan een politicus, raadslid, wethouder, kamerlid of minister zich niet te vaak permitteren.

Versterking ruimtelijke ordening door nieuwe structuurvisie

In 2012 zal de structuurvisie windenergie op land verschijnen. De structuurvisie kan gebruikt worden om een ruimtelijke beeld te tonen van de gebieden waar windenergie geconcentreerd wordt. Bewoners van de concentratiegebieden zullen lang niet altijd blij zijn met zo'n gebiedsaanwijzing, maar ze kunnen wel zien dat hun overlast is afgewogen tegen andere nadelen. Of om het positief te duiden, ze kunnen zich deel voelen van een groter geheel. Inspraakprocedures kunnen ook veel constructiever verlopen. Geen - nou ja, minder - tijd dat men op gemeentelijk niveau over nut en noodzaak van windenergie praat, maar men voert juist een stevige discussie over een goede inpassing van een windproject in

*Eén van de vier turbines
(E82/2000) van windpark
Echteld van Nuon
Foto: Mirjam Tielen*

de eigen, vertrouwde omgeving. Door de verwachte structuurvisie en de Rijkscoördinatieregeling ontstaat een helderder onderscheid welke discussies het best op Rijksniveau gevoerd kunnen worden, en welke discussies beter lokaal te houden zijn. Dit nieuwe Rijksbeleid leidt niet tot "het doordrukken van projecten", omdat dat zoals eerder betoogd politiek niet bestendig is. Het nieuwe beleid leidt er juist toe dat de inspraakprocedures transparanter worden, duidelijker. En die duidelijkheid kan ook de kwaliteit van de inspraak verbeteren, waardoor de belangen van omwonenden juist beter in plaats van slechter gewaarborgd worden.

Geld

Als derde item wil ik de geldzaken benoemen. Windenergie is duurder dan conventionele elektriciteit. Er zijn allerlei hogere argumenten te benoemen om de subsidies aan te duiden als vergoedingen wegens marktfalen. Bottomline is echter dat een ontwikkelaar geconfronteerd wordt met een onrendabele top en dat hij ondersteuning nodig heeft om een windproject rendabel te maken. De MEP-subsidies uit de jaren 2003-2006 zijn voor goedlopende projecten gewoon riant, hetgeen mede heeft geleid tot een slechte beeldvorming over windprojectontwikkelaars en particuliere exploitanten.

De SDE-regeling is daarentegen juist weer zuinig, bijvoorbeeld omdat de overheid een aantal risico's eenzijdig bij de projectontwikkelaars heeft gelegd. Bij windenergie zijn dat de zeer lage elektriciteitsprijzen en de mogelijkheden om langetermijncontracten af te sluiten. Ook loopt de overheid zelf geen financieel risico als er 'te veel' duurzame energie wordt geproduceerd. Iedere SDE-beschikking is namelijk gemaximeerd. Voor windenergie ligt dit maximum effectief op 2200 vollasturen per jaar. Meer productie dan dit maximum, levert geen extra SDE-inkomsten op.

Als gevolg daarvan heeft de gefaseerde openstelling van de SDE+-regeling in 2011 windenergie onnodig op achterstand gezet. De benodigde vergoeding werd dan namelijk uitgesmeerd over die 2200 vollasturen, wat resulteerde in een hoog SDE+-basisbedrag van 9,6 ct/kWh. Veel turbines kunnen in Nederland meer dan 2200 vollasturen halen, waardoor de productiekosten eerder tussen 8 en 9 ct/kWh liggen. Op zich is dat geen probleem, ware het niet dat projecten met basisbedrag tot 9 ct/kWh (zoals biogasprojecten) via de fasering voorrang hebben boven projecten met een basisbedrag van meer dan 9 ct/kWh. Door die gefaseerde openstelling was het budgetplafond al bereikt, nog voordat voor windprojecten een adequate SDE+-vergoeding kon worden aangevraagd. Onnodig, en hopelijk in 2012 adequaat gerepareerd. Soms werken manco's in het beleid in het voordeel van windenergie uit, soms in het nadeel...

De overheid leert

Voor 2013 wordt een gedifferentieerd systeem voorzien. De term gedifferentieerd betekent vooral, dat de hoogte van de SDE+-vergoeding nog beter zal aansluiten bij de werkelijke kostprijs voor projectontwikkelaars. De differentiatie zorgt voor een beter *level playing field* met andere duurzame-energieopties, en zal daardoor heel transparant aantonen dat windenergie op land, naast duurzame warmte, gewoon een van de goedkopere vormen van duurzame energie is. Dat besef helpt vervolgens weer bij het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor windenergie, waardoor het voor politici eenvoudiger wordt om een afgewogen oordeel te vormen over de optimale ruimtelijke inpassing van windenergie.

De markt mag wel transparanter

Maar is het dan alleen maar de overheid die de juiste stappen moet zetten? Nee, dat zou veel te eenvoudig geredeneerd zijn. Nu denkt de windsector al, via organisaties als NWEA, constructief mee met het toekomstige financiële ondersteuningsbeleid en met het toekomstige ruimtelijke beleid, maar ook van individuele marktpartijen mag verwacht worden dat zij op transparante wijze hun activiteiten verrichten. Welke keuzes zijn er in projectontwikkeling, in mastlocaties, in turbinegroottes en wat zijn de financiële consequenties van die keuzes? Hoe maak je dat mensen zich serieus genomen voelen? Dat kan vooral door je kwetsbaar en transparant op te stellen. Prijsinformatie over windturbines, of over grondkosten, of over aansluitkosten, is moeilijk te verkrijgen of te achterhalen. In een transparante en vrije markt zou veel prijsinformatie juist openbaar moeten zijn. Zolang de prijzen afgeschermd blijven, moet de windsector ook niet vreemd opkijken dat de mythes van 'boeren met Mercedesen' maar blijven voortleven. Niet alleen geldt hier dat transparantie de onterechte beeldvorming kan corrigeren, maar markttransparantie leidt er ook toe dat uiteindelijk meer concurrentie ontstaat met lagere prijzen. Nee, niet alle marktpartijen hebben daar onmiddellijk baat bij. Maar op de lange termijn maakt het de toekomst van windenergie rooskleuriger, en dat is in ons aller belang.

De toekomst is rooskleurig

Als niet alleen de overheid, maar ook de marktpartijen gestaag voortgaan op de weg die is ingeslagen, een weg van beleidsoptimalisatie en markttransparantie, dan verwacht ik de 6000 MW wind op land zelfs vóór 2020 nog te zien. En op termijn zal ook wind op zee volgen. Naar hoever? Ik zal de vijftien gigawatt op de Nederlandse Noordzee nog wel meemaken. Misschien in 2030, maar zeker in 2040. Wellicht zitten we dan tegen de 50% van de elektriciteitsproductie die uit windenergie afkomstig is. Voor de uitdagingen van balanshandhaving die dat dan weer oproept geldt: waar een wil is, is een weg. En ja, dat zal een hele internationale weg zijn.